

Ανάπτυξη μιας τυπολογίας χωρών για την ανάλυση της ποιότητας ζωής στην Ευρώπη

Περίληψη

Εισαγωγή

Η διεύρυνση της ΕΕ αποτελεί μια ευκαιρία για να γίνει καλύτερα κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο ένα κράτος μπορεί να επηρεάσει τα αποτελέσματα των δράσεων για τους πολίτες του: η αύξηση της πολυμορφίας οδηγεί σε σημαντικές διακυμάνσεις στις πολιτικές και την εφαρμογή τους και συνεπάγεται προκλήσεις όσον αφορά τον αριθμό και την πολυπλοκότητα αυτών των διαφορών. Ένας τρόπος για να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις είναι η ομαδοποίηση των χωρών. Πολλά διαφορετικά μοντέλα έχουν κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση, τόσο στην Ευρώπη όσο και σε ευρύτερη κλίμακα, αλλά κανένα από αυτά δεν εστιάζει συγκεκριμένα στην ποιότητα ζωής καλύπτοντας, παράλληλα, όλα τα υφιστάμενα κράτη μέλη της ΕΕ. Στόχος του παρόντος έργου ήταν να αναπτυχθεί μια τυπολογία χωρών που να εστιάζει στην ποιότητα ζωής ως πολυδιάστατη έννοια για τις 34 χώρες που συμπεριλήφθηκαν στην τρίτη έρευνα για την ποιότητα ζωής στην Ευρώπη (EQLS).

Πλαίσιο πολιτικής

Στην Ευρώπη υπάρχει μια γενική δέσμευση για τη συμπερίληψη ενός ευρέος φάσματος αποτελεσμάτων στην αξιολόγηση των στόχων και της αποτελεσματικότητας της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της ποιότητας ζωής. Διάφοροι φορείς έχουν αναλάβει να υποβάλλουν εκθέσεις και να παρακολουθούν την ποιότητα ζωής στην Ευρώπη και έχουν δημοσιεύσει εκθέσεις που συνιστούν τη χρήση και άλλων παραγόντων, εκτός του ΑΕΠ, ως δεικτών ευημερίας. Η στρατηγική «Ευρώπη 2020», η οποία θεσπίστηκε τον Ιούνιο του 2010, ορίζει μετρήσιμους στόχους για διάφορους δείκτες πέραν του ΑΕΠ, οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη.

Σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, η ανεργία αποτελεί πιεστικό πρόβλημα, ενώ σε άλλα το χαμηλό βιοτικό επίπεδο (ακόμα και των εργαζομένων) εξακολουθεί να είναι επιτακτικό ζήτημα. Η υιοθέτηση μιας προσέγγισης για την ομαδοποίηση των χωρών βάσει της φύσης των κυριότερων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στον τομέα της ποιότητας ζωής θα αποτελούσε χρήσιμο οδηγό για τον προσδιορισμό των τομέων στους οποίους

απαιτείται περισσότερη προσοχή από άποψη πολιτικής. Η εν λόγω προσέγγιση μπορεί να συμβάλει στον προσδιορισμό του τρόπου με τον οποίο η κρατική δράση συνεισφέρει περισσότερο στην ποιότητα ζωής. Θα παρείχε επίσης τη δυνατότητα αξιολόγησης της αλληλεξάρτησης των πτυχών καθώς και του βαθμού στον οποίο οι διαφορετικές πολιτικές και στρατηγικές οδηγούν σε διαφορετικά αποτελέσματα για την ποιότητα ζωής, ή του κατά πόσο μπορούν να επιτευχθούν παρόμοια αποτελέσματα μέσω διαφορετικών προσεγγίσεων πολιτικής.

Προσέγγιση

Ίδανικά, ένα σύστημα ομαδοποίησης χωρών πρέπει να βασίζεται σε θεσμικούς παράγοντες ευρείας συνάφειας, να παραμένει σχετικά σταθερό με την πάροδο του χρόνου και να σχετίζεται με την ποιότητα ζωής. Προκειμένου να πληροί τα εν λόγω κριτήρια, η παρούσα μελέτη αποτελείται από τρία στοιχεία:

- μια διεξοδική επισκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την ομαδοποίηση των χωρών βάσει «ταχείας αξιολόγησης στοιχείων», με έμφαση στην ποιότητα ζωής•
- μια εμπειρική ανάλυση συστάδων ενός μικρού αριθμού δεικτών της κρατικής ικανότητας και δράσης που διερευνά κατά πόσο η εν λόγω προσέγγιση θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την επέκταση, την ενημέρωση και την επαλήθευση ενός συστήματος που προκύπτει από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας•
- μια εμπειρική ανάλυση της EQLS του 2012 που ελέγχει κατά πόσο το σύστημα ομαδοποίησης χωρών εξηγεί τις διαφορές στην ποιότητα ζωής μεταξύ των χωρών.

Βασικά πορίσματα

Από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας διαπιστώθηκε μια τάση σύγκλισης, παρά τις διαφορές που υφίστανται στην προσέγγιση και στις παραδοχές. Σε αυτό το στάδιο προσδιορίστηκαν επτά ομάδες

χωρών: σκανδιναβικές χώρες, δυτικές νήσοι, ηπειρωτικές χώρες, μεσογειακές χώρες, κράτη της Βαλτικής, κεντρική και ανατολική Ευρώπη και βαλκανικές χώρες. Στο πλαίσιο της διερεύνησης της ποιότητας ζωής, είναι εύλογο η ομάδα των μεσογειακών χωρών που προσδιορίστηκε στη βιβλιογραφία να διαιρεθεί σε δύο επιμέρους ομάδες: ανατολική και δυτική ομάδα. Ως εκ τούτου, προκύπτουν οκτώ ομάδες χωρών στο πλέον λεπτομερές επίπεδο.

Από την εμπειρική ανάλυση συστάδων προέκυψε ένα διαφορετικό σύστημα ομαδοποίησης στο πλέον λεπτομερές επίπεδο (επτά ομάδες). Εντούτοις, σε συνολικότερο επίπεδο ανάλυσης, 26 από τις χώρες εμπίπτουν σε παρόμοιες ομάδες, βάσει της ανάλυσης βιβλιογραφίας και βάσει της εμπειρικής ανάλυσης συστάδων. Τα αποτελέσματα ευνοούν την πιθανότητα ανάπτυξης μιας μεθόδου επαλήθευσης, επέκτασης και ενημέρωσης του συστήματος ομαδοποίησης χωρών βάσει της ανάλυσης δεικτών που είναι ευρέως διαθέσιμοι στο μακροεπίπεδο. Ωστόσο, πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες σε αυτόν τον τομέα, καθώς δεν κατέστη δυνατόν να δημιουργηθεί μια ταξινόμηση πλήρως συμβατή με το σύστημα που προκύπτει από τη βιβλιογραφία με χρήση των ευρέως διαθέσιμων δεικτών.

Προσδιορίστηκε επίσης ένα σύστημα πέντε ομάδων. Αυτό προκύπτει από τον συνδυασμό ομάδων που χαρακτηρίζονται από παρόμοιες τάσεις στον τομέα της ποιότητας ζωής, προκειμένου να αποφευχθεί η ύπαρξη ομάδων που απαρτίζονται μόνο από μία ή δύο χώρες, όταν η έμφαση δίνεται στην ΕΕ των 28. Σε αυτό το σύστημα, η ομάδα των ηπειρωτικών χωρών εννοείται με την ομάδα των δυτικών νήσων, τα κράτη της Βαλτικής με τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και οι χώρες της ανατολικής Μεσογείου (Κύπρος, Ελλάδα και Τουρκία) με τις χώρες των Βαλκανίων.

Για τις περιπτώσεις όπου απαιτείται μόνο μια γενική σύνοψη των διαφορών σε επίπεδο χώρας αναπτύχθηκε ένα σύστημα τριών ομάδων. Οι τρεις ομάδες είναι οι σκανδιναβικές χώρες, οι χώρες της δυτικής Ευρώπης και οι χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Για τη μέτρηση των προβλημάτων στον πολυδιάστατο τομέα της ποιότητας ζωής δημιουργήθηκε ένας δείκτης που ονομάζεται προσαρμοσμένο ποσοστό του πληθυσμού (AHCR), ο οποίος υποβλήθηκε σε δοκιμή με βάση τα δεδομένα της EQLS του 2012. Ο AHCR είναι ένας δείκτης που κυμαίνεται από το 0 έως το 1 και μετρά το επίπεδο και την ένταση των ελλειμμάτων στον πολυδιάστατο τομέα της ποιότητας ζωής. Η χαμηλότερη τιμή είναι 0,01 (Ισλανδία) και η υψηλότερη τιμή 0,19 (Βουλγαρία). Ο AHCR τείνει να είναι χαμηλότερος στις χώρες της βόρειας και δυτικής Ευρώπης και υψηλότερος στις νότιες και ανατολικές χώρες της Ευρώπης.

Στις χώρες με υψηλό δείκτη AHCR, τα προβλήματα που αφορούν το βασικό βιοτικό επίπεδο και την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών τείνουν να είναι σχετικά σημαντικότερα. Στις χώρες όπου ο δείκτης ήταν χαμηλός, τα προβλήματα στους τομείς της

υγείας, της πνευματικής ευεξίας και του υποκειμενικού κοινωνικού αποκλεισμού και τα ελλείμματα του κοινωνικού κεφαλαίου είναι σημαντικότερα για όσους αντιμετωπίζουν προβλήματα στον πολυδιάστατο τομέα της ποιότητας ζωής.

Δείκτες πολιτικής

Το σύστημα των οκτώ ομάδων αντικατοπτρίζει πολύ αποτελεσματικά τις διαφορές μεταξύ των χωρών στους τομείς της συνολικής ποιότητας ζωής, των υλικών στερήσεων και των ελλείψεων στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά αποτελεσματικό στους τομείς της γειτονιάς, της στέγασης, της πνευματικής ευεξίας, του υποκειμενικού κοινωνικού αποκλεισμού, των κοινωνικών εντάσεων και της υγείας. Δεν είναι καθόλου χρήσιμο για τη διάκριση μεταξύ χωρών με υψηλό και χαμηλό επίπεδο ελλειμμάτων κοινωνικού κεφαλαίου. Η χρήση του συνιστάται για το πλέον λεπτομερές επίπεδο, όταν η έμφαση δίνεται στις 34 χώρες και όταν επιδιώκεται το μεγαλύτερο δυνατό επίπεδο λεπτομέρειας.

Το σύστημα των πέντε ομάδων είναι χρήσιμο όταν η έμφαση δίνεται στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ. Αντανακλά αποτελεσματικά τις σημαντικότερες διακρίσεις στον τομέα της ποιότητας ζωής, αλλά είναι λιγότερο χρήσιμο για τον εντοπισμό των διακρίσεων που αφορούν προβλήματα στέγασης και, σε μικρότερο βαθμό, τα δίκτυα υποστήριξης και τις κοινωνικές εντάσεις.

Το σύστημα των τριών ομάδων προτείνεται για περιπτώσεις όπου προτεραιότητα έχει ο μικρός αριθμός των ομάδων, παρότι αυτό το σύστημα οδηγεί στην απώλεια ορισμένων πληροφοριών.

Για συγκεκριμένες πτυχές της ποιότητας ζωής χρειάζεται μια πιο λεπτομερής ομαδοποίηση των χωρών, η οποία λαμβάνει υπόψη τις διακυμάνσεις μεταξύ χωρών όσον αφορά τις προκλήσεις και τις πολιτικές που σχετίζονται με την εκάστοτε πτυχή που εξετάζεται. Παρότι υφίστανται ουσιαστικές διαφορές μεταξύ χωρών από την άποψη της υστέρησης κοινωνικού κεφαλαίου, αυτή η προσέγγιση δεν εξυπηρετεί ικανοποιητικά τη διάκριση μεταξύ των χωρών σε αυτή τη βάση.

Προκειμένου να αναπτυχθεί ένα σύστημα που θα μπορεί να ενημερώνεται με την πάροδο του χρόνου, συνιστάται η διεξαγωγή περαιτέρω ερευνών σχετικά με τη χρήση δεικτών στο μακροεπίπεδο, καθώς ολόένα και περισσότεροι καθίστανται διαθέσιμοι. Συγκεκριμένα, οι δείκτες που σχετίζονται με την πολιτική της αγοράς εργασίας, την οικογενειακή πολιτική και τη συμμετοχή των πολιτών είναι κατά πάσα πιθανότητα σημαντικοί για την ποιότητα ζωής.

Περισσότερες πληροφορίες

Η έκθεση «Developing a country typology for analysing quality of life in Europe» (Ανάπτυξη μιας τυπολογίας χωρών για την ανάλυση της ποιότητας ζωής στην Ευρώπη) διατίθεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1447.htm>

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επικοινωνείτε με την Daphne Ahrendt, υπεύθυνη έρευνας, στη διεύθυνση dap@eurofound.europa.eu